

Laudatio Fruinprijs 2011

Dames en heren,

Ik wil u namens de jury van de Fruinprijs 2011 hier in Leiden van harte welkom heten. Welkom natuurlijk aan alle eerstejaars studenten Geschiedenis die vandaag voor het eerst in die hoedanigheid in dit historische gebouw aanwezig zijn. Ook welkom aan alle andere aanwezigen, ouderejaars, studenten en collega historici.

Het kan niemand zijn ontgaan dat het vak geschiedenis volop in de belangstelling staat. Sinds een aantal jaren maken politici en historici zich zorgen om de geschiedkundige kennis van jongeren en misschien wel van heel Nederland. Zo ontstond het idee om een canon op te stellen van de geschiedenis en cultuur van Nederland: de feiten, verhalen en gebeurtenissen die iedereen in Nederland zou moeten kennen. Aansluitend hierop ontstond ook het idee van een Nationaal Historisch Museum, waarbij de canon een belangrijke rol speelde. Er kwam echter ook kritiek op de canon. In 2008 presenteerde een groep historici een canon met een kleine 'c' omdat zij vonden dat de geschiedenis niet alleen uit grote gebeurtenissen en belangrijke personen bestaat, maar ook uit kleine onofficiële verhalen.

De discussie maakt direct duidelijk dat het maar al te moeilijk is om aan te geven 'wat iedereen in Nederland van onze geschiedenis zou moeten weten'. Natuurlijk zijn er gebeurtenissen en ontwikkelingen die alle historici belangrijk vinden, en die u allemaal hier zou benoemen, maar over minstens evenveel andere onderwerpen bestaat er debat. Geschiedenis staat niet alleen voor mooie verhalen, grote en kleine gebeurtenissen, of prachtige bronnen, maar ook voor geschiedwetenschap. En wetenschap betekent debat, waarbij inzichten in historische gebeurtenissen en ontwikkelingen juist steeds ter discussie staan en daardoor leiden tot nieuwe en andere inzichten. Misschien is dat een teleurstelling voor de nieuwe studenten geschiedenis, maar zij zullen in hun eerste jaar al snel merken dat onze geschiedenis veel minder vastligt dan ze hadden gedacht. Een troost: ze zullen ook merken dat ze met de kennis en vaardigheden die ze hier opdoen, ook mee kunnen doen aan het historische debat en zelf een bijdrage kunnen leveren. De belangrijkste proeven daarvan zijn het bachelor eindwerkstuk in de bachelorfase en de Masterthesis, de eindschrijft in de masterfase.

En daar gaat het hier vandaag om. Ik ben hier voor de uitreiking van de Fruinprijs voor de beste masterscriptie tijdens het academische jaar 2010-2011. De Fruinprijs is genoemd naar de beroemde negentiende-eeuwse Leidse hoogleraar in de Vaderlandse Geschiedenis, Robert Fruin, die wordt beschouwd als een van de belangrijkste grondleggers van de geschiedwetenschap in Nederland. Deze Fruinprijs wordt sinds 1989 uitgereikt – nu al voor de 22ste keer – en de winnaar krijgt een oorkonde en een geldbedrag.

De scripties zijn voorgedragen door de begeleidende docenten. De jury bestond dit jaar uit Eric Storm van Algemene Geschiedenis, Rens Tacoma van Oude Geschiedenis en Manon van der Heijden, Sociale Geschiedenis. Aan ons de eer om de beste scriptie van het jaar aan te wijzen en dat vonden we geen makkelijke taak.

De jury kreeg zeven zeer uiteenlopende scripties met zeer verschillende onderwerpen uit de Vaderlandse Geschiedenis, Algemene Geschiedenis, Sociaaleconomische Geschiedenis en Oude Geschiedenis.

Wat deze scripties bovenal laten zien is dat studenten geschiedenis tijdens de masterfase uitstekend in staat zijn om een waardevolle bijdrage te leveren aan de geschiedwetenschap. Niet alleen in de betekenis van het aan het licht brengen van nieuwe feiten en ontwikkelingen, maar juist in de betekenis van nieuwe inzichten, originele aanpak en innovatief gebruik en analyse van de bronnen. Het viel de jury op hoe uitstekend deze studenten grip hadden op het onderwerp dat zij behandelden en de bronnen die zij gebruikten en hoe zelfbewust zij een standpunt innamen in het historische debat. De jury is ervan overtuigd dat een aantal van deze scripties met enige bewerking zeer geschikt zou zijn voor internationale A-tijdschriften en dat is een hele verdienste.

Naast het academische niveau van de scripties viel ons de thema's op. Ook wetenschap is onderhevig aan modes en de trends in historisch Nederland werden weerspiegeld in de scripties. Maar liefst vijf van de genomineerde scripties hadden – ieder op geheel andere wijze – betrekking op identiteit, eigenheid en loyaliteit. Het historische onderzoek naar identiteitsvorming is duidelijk een trend in Nederland. Daarnaast viel de interdisciplinaire aanpak op. De genomineerden schroomden niet om inzichten uit de economie, geneeskunde, rechtsgeleerdheid en andere disciplines op een zinnige manier te gebruiken voor hun eigen analyse. De jury is van mening dat sommige scripties niet alleen waardevol zijn voor de geschiedwetenschap, maar ook voor andere disciplines.

De keuze was dan ook moeilijk.

Ik zal eerste op chronologische volgorde kort de genomineerde scripties bespreken en daarna de winnaar bekendmaken.

1. Stijn Berger schreef *Antieke geneeskunde en Romeins recht?* bij de hoogleraren Manfred Horstmanshoff en Luuk de Ligt van Oude Geschiedenis. Hij wil nagaan of juristen gebruikmaakten van specialiseerde kennis van artsen. In deze scriptie worden op indrukwekkende wijze verschillende disciplines samengebracht, zoals Romeins recht en medische geschiedenis. Daarnaast vond de jury de kennis van zaken van de auteur indrukwekkend.
2. Carolina Lenarduzzi, schreef *De katholieke identiteit van een inwoner van de Republiek, ca. 1600* bij prof. dr. Pollmann van Vaderlandse geschiedenis. De scriptie is een prachtig geschreven analyse van de katholieke identiteit van een inwoner van de Republiek met vernieuwende inzichten voor de vaderlandse geschiedenis. Het onderzoek werd gedaan op basis van een Latijns manuscript en de jury was onder de indruk van de technische beheersing en de analyse van de bron.
3. A.F. Petterson schreef *Oranjeliefde en het ontstaan van nationaal besef in de Amsterdamse Willemstraat, 1857-1907* bij dr. Dennis Bos van Vaderlandse geschiedenis. De scriptie is een pakkend verhaal over de oranjeliefde van een

straat in Amsterdam. Aan de hand van deze straat laat de auteur zien hoe nationaal besef in de 19de eeuw in een gewone straat vorm kreeg. Daarnaast maakt de auteur een mooie combinatie van de verschillende inzichten uit de identiteitsgeschiedenis en stadsgeschiedenis. Met deze scriptie draagt de auteur bij aan een veel breder historisch debat over vorming van identiteit en het ontstaan van nationaal besef.

4. Dominique Espner Snel schreef *The Many Faces of Anglo-Jewish Emancipation 1830-1860* bij dr. Chris Quispel van Sociale Geschiedenis. De scriptie betreft een mooi origineel onderwerp, waarbij de bijzondere gunstige positie van Joden in Engeland in de 19de eeuw in vergelijking met Joden op het continent uitgangspunt vormde. In een prachtig betoog laat de auteur zien dat er de Joodse emancipatiebeweging geen coherente groep met eenduidige idealen was, maar een door individuele motieven gedreven groep bleek. De jury vond de scriptie van een zodanig niveau dat het in bewerkte vorm zeer geschikt zou zijn voor een internationale A-publicatie.
5. Victoria A.M. van den Elsen schreef *Jews in the Jewish Mind* bij dr. Chris Quispel van Sociale Geschiedenis. De scriptie onderzoekt de veranderingen van de Joodse identiteit in de Verenigde Staten vanaf de jaren '60. De auteur geeft een mooi overzicht van de veranderingen in de concepties en belevenissen van de Joodse identiteit in de V.S. met origineel gebruik van enquêtes en vragenlijsten.
6. M.J.C. van Beurden schreef *Witte stranden, zwart geld* bij dr. Thomas Lindblad van Economische geschiedenis. De auteur deed onderzoek naar een actueel en origineel onderwerp voor een geschiedeniscriptie: de belastingparadijzen Zwitserland, Nederlandse Antillen en Singapore. Op gestructureerde wijze worden in deze scriptie per cruciale fase de factoren nagegaan die bepalend waren voor de ontwikkeling en werking van belastingparadijzen.
7. Rosa M.H. den Heijer schreef *Trotz alledem: over-leven en geloven in de DDR* bij dr. Henk Kern en dr. Patrick Dassen van Algemene Geschiedenis. Een prachtig geschreven en pakkende scriptie waarin het werk, leven en de overtuiging van drie DDR-auteurs wordt onderzocht. Waarom bleven zij vasthouden aan hun geloof in het socialisme ondanks hun kritische houding en hun strijd met de staat? De jury was onder de indruk van goed uitgewerkte relatie tussen historiografie, vraagstelling en analyse van de bronnen. Een van de juryleden omschreef de reikwijdte van deze scriptie als volgt: “ Je vraagt een MA-scriptie en je krijgt een proefschrift”. Den Heijer heeft een indrukwekkende hoeveelheid werk verzet: ze las vrijwel het volledige oeuvre van drie productieve auteurs en de hele relevante secundaire literatuur over het onderwerp en komt met veel flair en gezag in meer dan 200 pagina's met haar eigen visie zonder zich te verliezen in details. Deze scriptie is niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief van hoog niveau. Op een zeer gedegen wijze geeft de auteur een overtuigend beeld van de ontwikkeling van de DDR en de plek van de literatuur binnen deze communistische dictatuur. Ze analyseert uitvoerig en met veel verve de ontwikkeling van de drie auteurs.

Ten slotte is deze scriptie bijzonder omdat de auteur vanuit het perspectief van de jongere generatie invoelbaar maakt hoe geëngageerde linkse auteurs zich lieten inkapselen door een socialistisch systeem, waarbij de discrepantie tussen ideaal en werkelijk steeds meer ging wringen. Door de focus te verschuiven van de instituten – zoals de Stasi – naar persoonlijke ervaringen levert Den Heijer met haar onderzoek een wezenlijke bijdrage aan een internationaal debat over de houding van auteurs in de DDR.

U hebt het al begrepen, de Fruinprijs 2011 is gewonnen door Rosa den Heijer!

Wil Rosa den Heijer naar voren komen?

Applaus. Overhandiging oorkonde en bloemen. Gefeliciteerd!!

Manon van der Heijden, Eric Strom en Rens Tacoma, 6 september 2011.